

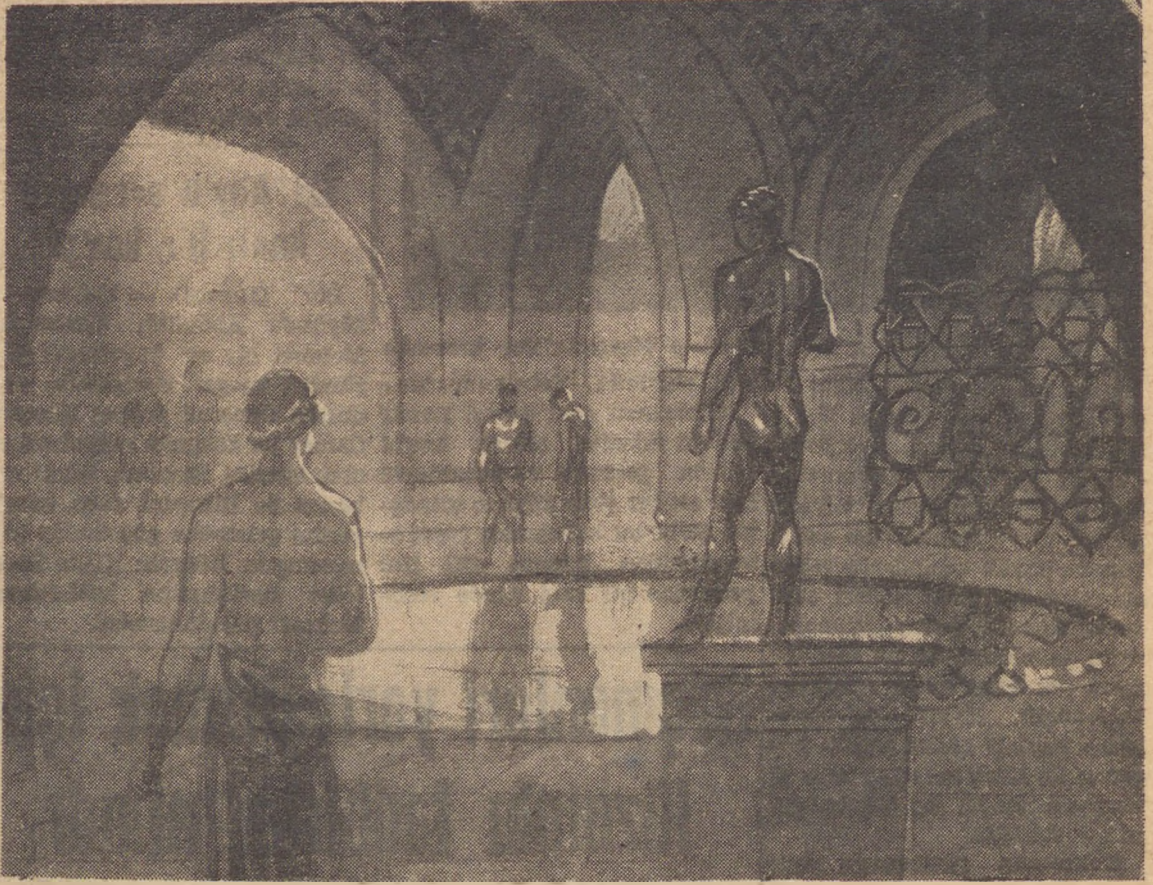
Tarihi Musahabe

Son Posta

Bizans hamamları

Roma, Yunan ve Bizans hamamları - Hamamların tertibatı
Bizansta hamam eğlenceleri - Halkın yıktığı hamamlar -
İstanbulun fethinden sonra hamamlar

Yazan: Be-Se

Bizans hamamları her cihetten pek süslü idiler.

Bizans şehri; sarayları, meydanları, âbideleri kadar çeşmeleri, su kemerleri, sarnıçları, muntazam kanalizasyon tertibatı ve bilhassa hamamları ile meşhurdu. Esasen Bizans, her cihetle Roma örnek alınarak kurulmuştur. Meselâ, o da tıpkı Roma gibi on dört daireye taksim olunmuş, Romada olduğu gibi büyük bir Hipodrom inşa edilmişti.

Roma imparatorları, halkı memnun etmek için pek çok hamamlar yapmışlardı. Bizansta da aynı şekilde imparatorlar mükemmel hamamlar inşasına itina etmişlerdir. Roma, Yunan hamamlarını taklit etmiştir. Bizansta da örnek olarak Roma ve Yunan hamamları esas ittihaz olunmuştur. Onlardan farkı pek azdır. Bugün İstanbulda Bizanstan kalma hamam yoktur. Lâkin sonradan yapılan hamamlar gerek plân, gerek yapış şekli ve gerek inşa tarzı itibariyle Bizans hamamlarına benzer. Bunlardan birisini görmek, eskileri hakkında fikir almağa kâfi gelir.

Bunların umumi şekli şöyle idi:

Hamama girilen methalden sonra geniş bir salona varılır. Burada hamam müstahdemleri bulunurdu. Bu yerden, daha geniş ve aydınlık bir salona geçilirdi. Burası soyunma yerlerini muhtevası bulunuyordu. Orta yerde bir havuz, etrafında iki heykel vardı. Heykellerden birisi sıhhat ilâhı addedilen Hijiye-öbürü Eskolaba aitti. Müşteriler burada soyunduktan sonra bir hademenin delâletiyle asıl altında külhanın yanar kısma giderlerdi. Soyunma yeri ile burasının arasında soğukluk denilen daha ılık bir yer vardı.

Hademeler, yani bugünkü tâbirle tellâklar müşterilerin vücutlarını oğar ve keselerlerdi.

Buradan da, sıcak su banyoları bulunan kısma geçilirdi. Burası ve bundan evvelki salon çok süslü idi. Duvarları ve tavanı tamamen mermerdendi.

Bizanslılar soyunma yerine Apditerium, soğukluğa Tepidarium, sıcak yere Kaldirium derlerdi. Külhanın adı ise Hipokst idi. Müşteriler, zevklerine göre hamamın bu muhtelif yerlerinde istedikleri kadar kalırlar, yıkanır, dinlenirler ve eğlenirlerdi.

Bizans hamamları, her cihetten pek süslü idiler. Esasen o zaman hamama gitmekten maksat yıkanmak ve temizlenmekten ziyade eğlenmekti. Bu hamam eğlenceleri bilhassa kışın yapılırdı. Her sınıf halkın, içtimaî seviyesine ve servet derecesine göre gideceği hamamlar ayrı idi. Bunun için fakir, zengin bütün halk; kışın hamamlara devam ederek eğlenceler tertip ederlerdi. Bu arada, bilhassa Bizansın inhitat zamanlarında bu eğlenceler bazan pek hafif meşrepçe bir hal alır ve türlü rezaletler olur, dedikodular çıkar, skandallar vukua gelirdi. İmparatorlar zaman zaman bu hal ile mücadele ederek hamamları kontrol altında bulundurmağa çalışmışlardır. Hattâ, bir ihtilâl sırasında halkın, rezaletleriyle meşhur büyük hamamlara hücum ederek bunları hâk ile yeksan ettikleri meşhurdur.

Halka ve umuma mahsus bu hamamlardan başka, İstanbulda pek çok bulunan sarayların (*) hepsinde imparatorlara ve imparator ailelerine mahsus mükellef hamamlar bulunmaktadı. Tabii buralarda da eğlencelerin her türlü tertip olur, lâkin harice havadis sızmazdı.

(*) Bu saraylardan başka bir yazımızda bahsedeceğiz.

Bizansın meşhur hamamı Katizma tarafında, yani Divan yolunun Sultanahmet meydanı ile birleştiği yerde bulunan Zokisb hamamı idi. Burası, yukarıda bahsettiğimiz gibi bir ihtilâl sonunda halk tarafından tamamen tahrip olunmuştur.

Bu hamam, imparator Septim tarafından yapılmış, sonra Büyük Kostantin ve Jüstinyen taraflarından tamir olunmuştur. Bundan sonraki meşhur hamamlar, bugün kemerlerinden bir kısmı duran Arkadyüs hamamı, Çukur hamam diye anılan yerdeki Konstantin hamamı, bugünkü İstanbul vilâyeti civarında bulunan Evdoksiya hamamı idi.

İstanbul, Türkler tarafından ebediyen fetholunduğundan sonra bu sefer eğlence rıksadile de, gîl, sıhhi ve dini taharet maksadiyle hamamlara ehemmiyet verilmiş, ve pek beğenilen Bizans tarzındaki hamamlar devam ettirilmiş, hattâ arttırılmıştır. 1885 yılında İstanbulda faaliyette bulunan 184 hamam vardı. Bunların bir kısmı, yangınlar ve istimlâkier yüzünden harap olmuş veya ortadan kalkmışsa da İstanbul hâlâ hamam bakımından zengin bir şehir sayılabilir. Türkler, hamam inşasında Bizanslılardan hiç geri kalmamışlar, daha zarif yapılar vücuda getirmişler, hamamları daha kullanışlı ve pratik hâle koymuşlardır.

Samatyada bir yaralama hâdisesi

Samatyada Sancakdar Hayreddin mahallesi Tavukçu sokak 32 sayılı evde oturan Ağopla Mihal adında birisi bir alacak yüzünden kavgaya tutuşmuşlar, Ağop Mihali sol böğründen yaralanmıştır.

